

POSTANOWIENIE

Dnia 26 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania S. R.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie
o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 26
listopada 2024 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Lublinie
z dnia 30 października 2023 r., sygn. akt III AUa 1033/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od S. R. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) wraz z odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹ kpc tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 października 2022 r., VIII U 2/21, Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołanie S. R. od decyzji z dnia 4 listopada 2020 r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie stwierdzającej, że wnioskodawca nie podlega od 1 stycznia 2003 r. obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu jako pracownik u płatnika składek R.

spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz oddalił wniosek wnioskodawcy o zasądzenie zwrotu kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie oddalił apelację wnioskodawcy oraz zasądził od niego na rzecz organu rentowego kwotę 240 zł z odsetkami, w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia o kosztach postępowania do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku wnioskodawca zarzucił naruszenie: 1. art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 6 ust. 1, art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych; 2. art. 22 k.p. w zw. z art. 210 § 1 k.s.h.; 3. art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 6 ust. 1, art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 2 i 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej; 4. art. 382 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 327¹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnił występowaniem istotnego zagadnienia prawnego wymagającego rozstrzygnięcia czy w świetle przepisów art. 22 § 1 k.p. w zw. z art. 210 k.s.h. stosunek prawny łączący prezesa zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością będącego jednocześnie wspólnikiem tej spółki ma cechy stosunku pracy, a jeżeli tak to jakie warunki muszą zostać spełnione, aby miało miejsce zaistnienie stosunku pracy.

Ponadto wskazał, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z uwagi na skrajnie nieprawidłową wykładnię przepisów prawa materialnego sprzeciwiającej się konstytucyjnej zasadzie praworządności i legalizmu oraz ze względu na naruszenia przepisów prawa procesowego jakiego dopuścił się Sąd drugiej instancji, tj. wyartykułowanego w treści zarzutów naruszenia przepisów art. 382 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 327¹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Mając powyższe na uwadze skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Apelacyjny w Lublinie; przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz o zasądzenie na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm prawem przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. z uwagi na brak podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania; względnie w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy o jej oddalenie jako nie posiadającej uzasadnionych podstaw na mocy art. 398¹⁴ k.p.c. i w obu przypadkach o zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada też przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które

wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, oznacza to w praktyce, iż zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie:

1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571),

2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179),

3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i

4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości.

Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Z kolei skarga jest oczywiście uzasadniona wówczas, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01,

OSNP 2003 nr 18, poz. 437) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy jest ono z góry widoczne dla każdego prawnika, bez potrzeby głębszej analizy prawniczej, gdy jest zupełnie pewne i nie może ulegać żadnej wątpliwości, gdy podniesione zarzuty naruszenia wskazanych przepisów są zasadne *prima facie*, bez dokonywania głębszej analizy tekstu tych przepisów i bez doszukiwania się ich znaczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX Nr 602638).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącego o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów.

Należy zauważyć, co pomija skarżący, że problematyka skutecznego zawarcia stosunku pracy z członkiem zarządu spółki kapitałowej będącego jednocześnie wspólnikiem w tej spółce została szeroko wyjaśniona w judykaturze i nie stanowi nowego problemu prawnego.

Szczegółowo tę problematykę omówił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 listopada 2021 r., III USKP 82/21 (LEX nr 3275201). Stwierdził w nim, że w dotychczasowym orzecznictwie dopuszcza się pracownicze zatrudnianie wspólników wieloosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością na stanowiskach członków zarządu (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 1995 r., I PZP 7/95, OSNAPIUS 1995 nr 18, poz. 227 oraz wyroki Sądu

Najwyższego z dnia: 17 maja 1995 r., I PRN 14/95, OSNAPiUS 1995 nr 21, poz. 263; 23 stycznia 1998 r., I PKN 498/97, OSNAPiUS 1999 nr 1, poz. 13; 2 lipca 1998 r., II UKN 112/98, OSNAPiUS 2000 nr 2, poz. 66; 16 grudnia 1998 r., II UKN 394/98, OSNAPiUS 2000 nr 4, poz. 159; 9 września 2004 r., I PK 659/03, OSNP 2005 nr 10, poz. 139; 23 października 2006 r., I PK 113/06, Prawo Pracy 2007 nr 1, s. 35; 23 lipca 2009 r., II PK 36/09, OSNP 2011 nr 5-6, poz. 77; 7 kwietnia 2010 r., II UK 357/09, OSNP 2011 nr 19-20, poz. 258; Monitor Prawniczy 2010 nr 19 - dodatek, z komentarzem P. Kozarzewskiej; PiZS 2011 nr 10, s. 38, z glosą M. Giaro; 1 czerwca 2010 r., II UK 34/10, LEX nr 619639; 3 sierpnia 2011 r., I UK 8/11, OSNP 2012 nr 17-18, poz. 225; Monitor Prawniczy 2012 nr 17, s. 941, z glosą A. Piszczek i W. Szławskiego; 17 października 2017 r., II UK 451/16, LEX nr 2427158, LEX/el. 2018, z glosą K. Stępnickiej; 13 marca 2018 r., I UK 27/17, LEX nr 2508640; 16 października 2018 r., I UK 115/18, OSNP 2019 nr 5, poz. 61 oraz 27 marca 2019 r., II UK 556/17, OSNP 2019 nr 12, poz. 149 i orzecznictwo przywołane w jego uzasadnieniu; w literaturze - patrz przykładowo: T. Duraj: Zależność ekonomiczna jako kryterium identyfikacji stosunku pracy - analiza krytyczna, PiZS 2013 nr 6, s. 8; E. Skibińska: Kwalifikacja prawna członka zarządu spółki kapitałowej jako pracownika w rozumieniu prawa unijnego, Monitor Prawa Pracy 2016 nr 3, s. 122; A. Bigaj: Z problematyki zatrudnienia cywilnoprawnego w polskim porządku prawnym, Palestra 2016 nr 12, s. 58; A. Rzetecka-Gil: Zatrudnienie pracownicze członków zarządu publicznych spółek na stanowiskach niezwiązanych z zarządzaniem na tle przepisów o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami, Monitor Prawa Pracy 2019 nr 1, s. 11; A. Dubowik: Podporządkowanie w umownym zatrudnieniu cywilnoprawnym, PiZS 2019 nr 1, s. 17; J. May: Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne członka zarządu spółki z o.o. zatrudnionego na umowę o pracę i uzyskującego jednocześnie ryczałt za posiedzenia zarządu spółki, Praca i Zabezpieczenie Społeczne 2019 nr 11, s. 42).

W związku z powyższym, na sformułowane przez skarżącego wątpliwości, można znaleźć odpowiedzi w ugruntowanym orzecznictwie sądowym. Natomiast to, czy Sąd drugiej instancji prawidłowo zastosował w stanie faktycznym sprawy art. 22

§ 1 k.p., jest kwestią właściwej subsumcji - a ta nie mieści się w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Oprócz przywołanego wyżej orzecznictwa należy wskazać, że nowe podporządkowanie nazywane autonomicznym, polegające na wyznaczeniu pracownikowi przez pracodawcę zadań bez ingerowania w sposób ich wykonania, dotyczy w szczególności kadry kierowniczej zajmującej najwyższe stanowiska w danym podmiocie gospodarczym (u danego pracodawcy). Chodzi na przykład o członków zarządów spółek prawa handlowego, dyrektorów, menadżerów najwyższego szczebla zarządzania. W tym systemie podporządkowania pracodawca określa godziny czasu pracy i wyznacza zadania, natomiast sposób realizacji tych zadań pozostawiony jest pracownikowi (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 września 1999 r., I PKN 277/99, OSNAPiUS 2001 nr 1, poz. 18 i z 9 września 2004 r., I PK 659/03, OSNP 2005 nr 10, poz. 139). Zatrudnienie wspólników dwuosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, w tym także na stanowiskach zarządczych, stanowi pracowniczy tytuł ubezpieczeniowy, gdy z ustaleń faktycznych dotyczących okoliczności rzeczywiście realizowanego stosunku prawnego, na podstawie którego wspólnik wykonywał czynności na rzecz spółki, wynika, że był on poddany zarówno ekonomicznej zależności od swojego pracodawcy, jak i formalnemu nadzorowi sprawowanemu przez zgromadzenie wspólników, na którym podjęcie uchwał wymagało uzyskania takiej kwalifikowanej większości głosów, że posiadane przez wspólnika-zarządcę udziały własnościowe jako wspólnika większościowego nie dawały mu statusu wspólnika dominującego, który mógłby samodzielnie decydować w sprawach istotnych dla spółki (wyrok Sądu Najwyższego z 16 grudnia 2008 r., I UK 162/08, LEX nr 491093).

Nie zachodzą także przesłanki do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na jej oczywistą zasadność.

Skarżący nie zdołał wykazać kwalifikowanego charakteru naruszeń, których dopuścił się Sąd drugiej instancji.

Należy bowiem zauważyć, że w obowiązującym modelu apelacji pełnej rola sądu drugiej instancji nie ogranicza się do samego aktu kontroli zaskarżonego rozstrzygnięcia, lecz obejmuje również powinność merytorycznego rozpoznania sprawy. Zgodnie z art. 382 k.p.c., sąd drugiej instancji orzeka na podstawie

materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Zebrany materiał w rozumieniu powołanego przepisu obejmuje dowody przeprowadzone w sprawie, fakty przyznane oraz powszechnie znane i znane sądowi urzędowo, a także objęte twierdzeniami jednej strony, co do których druga strona nie wypowiedziała się. Sąd drugiej instancji ma obowiązek poczynienia ponownie własnych ustaleń, które mogą obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji przyjęte za własne albo różnić się od tych już dokonanych, a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego. Może przy tym zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania zaskarżonego orzeczenia bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, uzasadniającego odmienne ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają ponowienia lub uzupełnienia tego postępowania.

Z przepisu tego nie wynika, aby sąd odwoławczy był zobowiązany przeprowadzać dalsze dowody, bez względu na stan wyjaśnienia sprawy, bądź aby ciążył na nim obowiązek uwzględnienia każdego wniosku dowodowego zgłoszonego w postępowaniu apelacyjnym.

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku jasno wynika, iż Sąd drugiej instancji oprócz wskazania, że oceniając jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji i uznając je za własne, wszechstronnie rozważył materiał dowodowy zebrany w toku postępowania. Wskazał na to, że wnioskodawca przedstawił zawartą ze spółką umowę o pracę, zwrócił jednak uwagę na konieczność zachowania elementów konstrukcyjnych stosunku pracy, których w rozpoznawanym stanie faktycznym zabrakło. Sąd Apelacyjny odniósł się także do zeznań świadków, z których wynikał brak podporządkowania pracowniczego wnioskodawcy.

W konkluzji stwierdzić należy, że w ocenie Sądu drugiej instancji nie było podstaw do zakwestionowania ustaleń poczynionych przez Sąd pierwszej instancji, czemu Sąd ten dał wystarczający wyraz w treści uzasadnienia.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach orzeczono w oparciu o art. 98 § 1 i § 1¹ k.p.c.

[a.]